

Dalgalar

Kuantum mekaniksel incelemeler ya Heisenberg tarafından geliştirilen *matris mekaniği* ya da Schrödinger tarafından geliştirilen *dalga mekaniği* teknikleri ile yapılmaktadır. Birbirine özdeş olan bu tekniklerden daha kolay olan dalga mekaniği daha çok kullanılmaktadır. Bu nedenle dalga kavramı, dalga türleri ve dalga denklemlerinin iyi bilinmesi gerekmektedir.

Mekanik dalgalar

Su dalgaları, ses dalgaları ve sismik dalgalar gibi ancak madde içinde yayılabilenlere *mekanik dalga* denir. Dalgalar maddeleri oluşturan tanecikler arasındaki enerji ve momentum değişimini iletilmektedir.

Birim uzunluğunun kütlesi ρ ve gerilme kuvveti F olan bir ip üzerinde ilerleyen dalga hareketi için

$$\frac{\partial^2 \Psi}{\partial x^2} = \left(\frac{\rho}{F}\right) \left(\frac{\partial^2 \Psi}{\partial t^2}\right)$$

şeklinde ikinci mertebeden bir kısmi diferansiyel denklem türetilmektedir.

Elektromagnetik dalgalar

Birbirine dik olarak ilerleyen elektrik alanı ile magnetik akı yoğunluğu *elektromagnetik dalgaları* oluşturmaktadır.

Hem madde içinde ve hem de boşlukta yayılabilen elektromagnetik dalgaları artan dalga boylarına göre kozmik ışınlar, γ -ışınları, X-ışınları, morötesi ışınları, görünür ışınlar, kızılötesi ışınlar, mikrodalgalar, standard radyo dalgaları ve uzun radyo dalgaları olarak sıralanabilir.

Elektromagnetik dalgası için

$$\nabla^2 \Psi = \left(\frac{1}{c^2}\right) \left(\frac{\partial^2 \Psi}{\partial t^2}\right)$$

şeklinde ikinci mertebeden bir kısmi diferansiyel denklem yazılabilmektedir.

Partikül dalgaları

Dalga boyları az da olsa birbirinden farklı olan her doğrultudaki çok sayıda dalganın üst üste binmesiyle oluşan enerji yumakları ***dalga paketi*** olarak tanımlanmıştır. Her dalga paketi de Broglie kuramına göre bir partiküle eşlik etmektedir.

Bir partikülü karakterize eden bir düzlem dalga paketi için

$$\Psi(x, t) = A e^{(i/\hbar)(P x - Et)}$$

denklemini doğrudan yazılabilir.

Benzer şekilde, üç boyutlu bir dalga paketi için

$$\Psi(r, t) = A e^{(i/\hbar)(P r - Et)}$$

denklemini verilir. Buradaki r konum vektörü, k ve p ise momentum vektörünü göstermektedir.